

Lejárt szavatosságú zenekar-támogatási rendszer – fogalmi zavarokkal

Erősen félreérthető volt Bozóki András bejelentése a kulturális tárca zenekari támogatásairól.

A NKÖM honlapján található híradás szerint „a minisztérium az idén 3,5 milliárd forintot fordít kórusok és zenekarok támogatására, ebből az önkormányzatok hivatásos zene- és énekkarainak támogatására pályázat keretében 1,1 milliárd forintot költ.” A cím utáni felsorolásból kiderül, hogy a közlemény éppúgy nem tesz különbséget az egyes intézmények (Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Ének-

kar és Kottatár) fenntartására szánt összegek, valamint a tényleges támogatások között, mint a tárca kezelésében, annak költségvetését terhelő támogatások, illetve a BM kezelésében lévő keret között. Ezen felül is számos félrevezető pontatlanság jellemezte a bejelentés kapcsán a világhálóra (a NKÖM honlapjára) is felkerülő híradást. Zenekari támogatás címszó alatt szerepel a regionális filharmoniai Kht.-k költségvetését fedező összeg épp úgy, mint a Budapesti Kamaraooperának szánt 18 millió Ft.

Tudott dolog, hogy a helyi önkormányzatok által fenntartott hivatásos zenekarok és énekkarok támogatásukat tizen-négy éve nem a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától hanem a Belügyminisztérium keretéből kapják, amely egy költségvetési tétel, nagyságáért és megmaradásáért pedig a Magyar Zene-művészek és Táncművészek Szakszervezete tette a legtöbbet.

Az sem titok – legfeljebb az „outsider”-ek számára – hogy a regionális filharmoniai

TISZTELETJEGGYEL...

Ciklikus kérdések

Aki huzamosabb ideje figyelemmel kíséri a költségvetésből származó kulturális jellegű támogatások körüli hányattatásokat, nem igazán érti: miért áll érdekében a mindenkori kultuskormányzatnak, hogy botrányt botrányra halmozzon ezen a téren. Nem kielégítő magyarázat, hogy a kultúra pénzsűkületében van a XXI. századi Magyarországon: ez persze baj, talán a legnagyobb a lehetséges bajok közül – ám a keveset is lehetne világosan, átlátható szabályok és elvek szerint elosztani. Alapvető dolgok nincsenek tisztázva a harmadik Magyar Köztársaságban: leginkább az állam és a kultúra viszonya. Úgy tetszik, mint hogyha a piachívő hivatalos berendezkedésnek csupán afféle nyűg, cifraság, kényszerű hiánynövelő tényező volna a kultúra, különösképpen pedig a „magas” művészet. A végrehajtó hatalom nyilvánvalóan nem lát szoros összefüggést a lélek röptetése és a társadalmi hasznosság között: mintha tovább élne az a szemlélet, hogy az esztétikum – s ezen belül a szimfonikus muzsika – valamiféle luxus, ráadás, nélkülözhető gazdálkodási tétel. Bajos volna cáfolni bárkinek, hogy a kultúratámogatás költségvetési anomáliái nem ebből a primitíven pragmatikus felfogásból volnának eredeztethetők.

Ha az ember a szociológiai okokat keresi, folyvást Maslow klasszikus társadalomtudományi elméletébe ütközik, aki az emberi igényeket egyfajta piramisként ábrázolta. A gúla széles, alsó részén helyezkednek el az állatias egzisztenciális ösztönök: a túlélés, az evés, a szaporodás. Följebb, szűkülő keresztmetszetben a társadalomhoz való tartozás, az identitásválasztás igénye, s legfölül, a piramis teteje felé a művészetek befogadása, illetve művelése. Ha elfogadjuk ezt a közgazdasági megközelítésű világgépet, azt látjuk, hogy a mostani módon berendezett atlanti civilizáció a fogyasztás mindenhatóságán alapul, s voltaképpen a szellemi maradékely szerint működik; s az a tény, hogy Nyugat-Európában és Észak-Amerikában mégis tömzsibb ez a piramis, a mértani aránynál többet áldozva a kultúrára, csupán a jóléti állam túltermelési fölöslegéből származtatható.

Ám mielőtt végleg elmenne a kedvünk az élettől, emlékeztessük magunkat arra, hogy az atlanti civilizáció (vegyük akár művészeit vagy filozófusait) nem mindig képes kilátni a maga piramisából, vonatkoztatási rendszeréből. Ha Ázsiát vagy bizonyos afrikai és dél-amerikai társadalmakat veszünk, azt látjuk, hogy a piramisból esetleg kocka lesz, netán lefelé szűkül: a kultúra és a művészet a mindennapjaikban legalább annyira fontos, olykor még talán fontosabb is, mint a fizikai megélhetés. Még a zsigereinkben érezzük a Kárpát-medencei népi kultúrát is: nem volt az olyan régen, amikor eleink sem helyezték mindenek fölé a piaci érdekelvűséget. Ezt a társadalmi modellt picit archaikusnak érezzük mára, mások meg valamiféle romlatlanságként tekintenek rá – holott csak arról volt szó, hogy a kultúra művelését és befogadását nem feltétlenül kötötték felülről vezényelt intézményrendszerhez.

A szimfonikus zenekarok – tetszik, nem tetszik – a modernitás, az iparosodás, a természettől való elmozdulás termékei. Kellett ehhez az európai muzsika forradalmasítása is, ám egy zenekar mégsem egyszerűen művészettörténeti fejlemény: úgy